

Дзітвары і мастацтва

Год выдання 39-ы
№ 26 (2386)
1 красавіка 1969 г
Аўторак
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

ДНІ ТВОРЧАЙ ВУЧОБЫ

З У СЕСАЮЗНАЙ НАРАДЫ МАЛАДЫХ ПІСЬМЕНнікаў

Пасля двух дзён пленарных пасяджэнняў на V Сесаюзнай нарадзе маладых пісьменнікаў пачаліся дні напружанай творчай вучобы.

Адна са шматлікіх творчых сустрэч у час V Сесаюзнай нарады маладых пісьменнікаў. Адуля Даганавіч з Дагестана, самарат прадвешчання Саюза пісьменнікаў РСФСР Алім Кешокаў, Жэня Янішчыц з Беларусі, казах Мухтар Шаханавіч і Ліян Губімоўка з Кабардына-Балкары.

З 27 па 30 сакавіка праходзілі заняткі ў 26 творчых семінарах, якімі кіравалі вядомыя савецкія паэты і празаікі, драматургі і крытыкі. На семінарах была падрабязна разглядавана і абмеркавана творчасць кожнага з удзельнікаў нарады. Самі маладыя пісьменнікі таксама прымалі актыўны ўдзел у рабоце семінараў, азнаёміліся з творчасцю сваіх таварышаў па перу, выказвалі свае думкі і заўвагі.

Маладыя беларускія паэты і празаікі прывалілі ў семінарах казах Мухтар Шаханавіч, украінцы Латавіч, Малавіч, а маладыя пісьменнікі-савецкія. Кіраўнікі семінараў: І. Мележ, А. Аўтаран, Д. Асіп, Л. Кавалеў, І. Бурсуў, В. Шчадрына, Т. Гарбачова добра ведалі беларускую літаратуру. Мыслілі таму да творчых паслядоўных беларускіх літаратурных сіяўня паставіліся без паважак, з высокай патрабавальнасцю. Размова аб творах празаікаў А. Кудраўца, В. Мяснішкіна, М. Капылюка, паэтаў Д. Бічэль-Загнетай, Ж. Янішчыц, М. Дукеса, С. Паніжыка была прычынай і спары, часамі вострай і таму асабліва прыцягла аглядаючых, бо большасць іх твораў атрымала высокую ацэнку.

Нашы удзельнікі нарады ад многіх рэдакцыйных газет і часопісаў, а таксама выдавецтваў «Молодая гвардия» і «Советский писатель». Творы маладых беларускіх літаратараў прыняты да друку ў «Известиях», «Литературной газете», «Комсомольской правде», у часопісах «Молодая гвардия», «Дружба народов» і інш.

ЛЕНИНСКУЮ КНИГУ — У КОЖНУЮ СЯМ'Ю

ЦК ЛКСМ Беларусі, Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па друку і прадвешчання Беларускага прынялі сумесную пастанову «Аб правядзенні распаўсюджвання агляду работ камсамольскіх і пісьменніцкіх арганізацый па прапагандзе і распаўсюджванні савецка-палітычнай літаратуры, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна». У адпаведнасць з гэтай паставой з 1 сакавіка 1969 года па 1 красавіка 1970 года ў рэспубліцы праводзіцца агляд работ абласных, гарадскіх, раённых, прыватных камсамольскіх арганізацый па прапагандзе і распаўсюджванні грамадска-палітычнай літаратуры, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Давяглі агляду «Творы У. І. Леніна — у кожную дом, у кожную сям'ю, у бібліятэчку кожнага юнака і дзяўчынкі».

Палажэннем аб аглядзе прадагледжана стварэнне пры ЦК ЛКСМБ, абнамак, гарнізонаў і рай-аддзяленняў інтэлектуальных арганізацый рэспубліканскага, абласных, гарадскіх і раённых саветаў сям'ю кнігі, а таксама савету сям'ю кнігі на прадпрыемствах і будоўлях, на ўстановах, на дасгах, саўгасках, вуні і школах.

У ДАРОЗЕ І ДОМА

Кожны вечар арфія запрашаюць аматараў мастацтва ў тэатры і канцэртныя залы, у Палацы культуры і клубы на канцэрты артыстаў рэзідэнцыйнага жанра. Адобаюцца сустрэчы з вядомымі майстрамі і з маладымі, якія робяць першы крокі ў вялікае мастацтва. І хоць тэлебачанне цвёрда ўважліва амаль у кожным доме, неспрэчна, кантакты гледзельцаў з жывымі перстам заўсёды застаюцца самымі жаданымі. Колькіска канцэртаў павялічыцца з кожным годам.

З пытаннем аб плянах святаў гаспадарка сезона канцэртнага і літаратурнага мастацтва звярнуўся да начальніка Упраўлення па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР Ігара Патрывіча Палівова.

Упершыню ў Мінску выступіў арганіст з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі Герберт Кольм, малады балет Аліма-Аты, ангерскія камерныя балет «Піч» і «Тэатр Класічны» з Польшчы. Мне здаецца, што вялікую цікавасць павінен выклікаць у слухачоў ансамбль старадаўняй музыкі «Барока». Асабліва месца зойме салістка Ленкавічэра Недажда Юр'еўна. Аматы балета ступаюцца з праслаўленым ансамблем «Барока». Нашымі гасцямі будуць камерныя і эстраднае аркестры, ансамблі народнага танца амаль усіх саюзных рэспублік.

Нагадаю, што мінулы год для нашай рэспублікі быў незвычайным — мы адзначалі 50-годдзе БССР і Кампартыі Беларусі. Гэта быў год справядліва і настойліва творчых пошукаў. План святага года павінен садзейнічаць далейшаму палітычнаму прапагандаў дасягненню савецкага мастацтва; ён і распаўсюдзіць такім чынам, каб шматлікія глядачы ўсіх саюзных рэспублік маглі магчымыя знаёміцца з беларускім мастацтвам. З самага боку гэтыя прыняцці ў сабе як мага больш паслядоўна і шырока павялічыцца з кожным годам.

Вядома, вартэ сказаць, што з 4 па 12 мая ў рэспубліцы будзе праходзіць фестываль, прысвечаны 150-годдзю з дня нараджэння выдатнага польскага кампазітара С. Манюшкі. Яго творы выкане сімфанічны аркестр БССР з салістамі. Для знаёмства шырокай аўдыторыі з шыццём і творчасцю Манюшкі створаныя чатыры канцэртныя групы, у склад якіх увайдучы і музыканты. З салістамі канцэртна выступіць вядомая польская лясістка Чэрні-Стэфанька.

У канцы святага года намачаюцца вялікае свята музыкі. У канцэртнай зале філармоніі адбудзецца вечар, прысвечаны савецкай харавай і сімфанічнай музыцы. Пройдуць таксама канцэрты майстараў мастацтваў Грузійскай ССР, Узбекскай ССР, Украінскай ССР, Кіргізкай ССР і РСФСР. Лепшыя мастацкія сілы краіны прымуць удзел у гэтым свеце. Да нас у гэты прыедуць Дзяржаўны сімфанічны аркестр Саюза ССР, Дзяржаўны акадэмічны рускі хор, дырыжор Я. Святланавіч, спевакі Л. Зыкіна, Д. Ігнацук, Э. Хіль. Мы спадзяемся, што прыедуць і кампазітары — А. Хачатурян і Д. Шостакавіч. Перад гледачом выступіць лаўрэаты Ленінскай прэміі пісьменнікі С. С. Смірноў і А. Пракоф'ев.

На вечары інтэрнацыянальнай дружбы мае адбыцца сустрэча з артыстамі сацыялістычных краін.

У мэтах прапаганды бясмертных ідэй Ільча ў рэспубліцы праводзіцца ленінскія чытанні.

Перад працоўнымі з творчымі справядцамі выступіць нашы вядучыя калектывы — Дзяржаўны народны аркестр БССР, Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла БССР, Камерны аркестр Беларускай філармоніі, Дзяржаўны ансамбль танца БССР і іншыя.

Абслугоўванне сяла — падарок асобных клопатаў. Гэта работа ўвесь час пашырэння і сета, натуральна, таксама. Кожны год у строй уступаюць усё новыя і новыя плацоўкі: сельскія клубы, паліцы культуры. Прыкладна дзевяць культурных цэнтраў год і ўсё ж такі гэты мала. Дзі і не па ўсім клубам магчыма запрасіць музыкі калектывы. Напрыклад, каб выступіў ансамбль танца пад кіраўніцтвам Аляксандра Патрывіча Палівова да паставілі паміж імі, спецыяльна вяліка пасылка на сяло спрыяючым, спецыяльна вяліка гледзець падарышчавым праграм будзе ісправіць — сельскі глядач хоча дачуцца да пэўнакроўнага мастацтва. Слабы ішчы ў сельскай мясцовасці і так званы клявішны фонд. З гэтай прычыны мы вымушаны абмяжоўваць пэрыяду ліквідацыю на гастролях. Але нават у тых клубах, дзе ёсць інструменты, яны часта бываюць у такім стане, што каб кожны-небудзь сур'язным канцэрце не можа быць і гаворкі.

Аднак, нягледзячы на пэўныя цяжкасці, канцэртныя групы філармоніі і асобныя выканаўцы працягваюць у працягу года і сям'ю далейшае і пэўна. У сувязі з гэтым хочацца сказаць цэльныя словы ў адрас артыстаў Гомельскай філармоніі — яны добра ведаюць патрэбы ўзростаў свай вобласці і старанна задовольняюць узрастаную цягу людзей да мастацтва.

Нашы калектывы праводзіць тысячы кіламетраў, павінаюць у многіх рэспубліках, выведуч да рубяжы. У вялікай гастрольнай пасадцы па Літве, Латвіі і Гарадах РСФСР знаходзіцца з'ява Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР, у Ленінградзе, Петравадзку, Кіеве, Херсоне, Ціраспалі, Літве, Латвіі, Казахстане павінае камерны, ва Узбекістане, Туркменіі, РСФСР — народны аркестр БССР.

Я магу перапісаць і дэля. Але справа, мне здаецца, не ў гэтым. Важна інаш. Нашы калектывы і асобны выканаўцы карыстаюцца вялікай папулярнасцю. Усе рэспублікі з задавальненнем запрашаюць іх да сябе. А гэта, мне здаецца, першы паказчык высокага прафесійнага мастацтва. Аб папулярнасці беларускіх артыстаў гаворыць і той поспех, які выпядае на іх долю ў час загранічных пасадкаў. Сябра народнага танца Беларусі ўбачаць гледачы Бельгіі, вялікая група нашых артыстаў павінае ў Фінляндзіі. Так што планы ў нас вялікія, сур'язныя, разнастайныя. І галоўнае задача — іх выканаць.

Канцэртныя арганізацыі рэспублікі намала робяць, каб узяць ідэяна-эстэтычны ўзровень праграм. Але нам трэба неспрымаема ставіцца да прэсу культуры, да тых выкладкаў, калі той або іншы артыст ідзе на творчы кампраміс і патрапляе непатрабавальнай частцы публіцы. А гэта, мне жааль, здарэцца!

Пачынаючы з выбару рэпертуару і да шпілёўкі кожнага нумара мы павіны адносіцца з вялікай адказнасцю. Гэта адказнасць перад нашым слухачом, перад часам, перад сабой.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАМІ

За пэўную работу ў галіне беларускай савецкай літаратуры і ў сувязі з п'яцідзесяцігоддзем з дня нараджэння пісьменніка Палея (Палатара) Вера Сямякіна ўзнагароджана ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Аляксандр КРЬВІЦКІ ПЛАДЫ АСВЕТЫ ПАНА БЖАЗІНСКАГА З ПРЫЧЫНЫ АНТЫКАМУНІСТЫЧНАЙ «ТЭОРЫІ ЭВАЛЮЦЫІ»

Прадстаўляем вам Збігнева Бжазінскага. Гэта — зорна першая велічыня на ідэалагічным небасхіле ЗША. Ён быў членам савета планавання знешняй палітыкі пры дзяржаўдэпартаменце, а цяпер — дырэктар інстытута даследаванняў праблем камунізму пры Калумбійскім універсітэце. Ён — адзін з аўтараў антыкамуністычнай «тэорыі эвалюцыі».

Гэта надзвычай цяжка ўсведаць. Яшчэ і яшчэ раз перабраеш у памяці падзеі апошніх тыдняў. І сэрца сіскаецца ад крыўды і горьчых. Кроў на ўсцы. Кроў на раце, якую столькі гадоў называлі ракою дружбы. Кроў на шыі маладых хлопцаў, якіх грэды прывялі на поўную зямлю і кроў ашчэдных кітайскіх сада.

Я гляджу на кадры кінахронікі, якія адлюстравалі люты шпаш хунвайнінаў. І мяне ахоплівае пачуднае гнэву і горьчы. Мне, ваеннаму нараспадату, давалася быць у Кітаі ў неспабыты дзень 1 красавіка 1949 года — дзень перамогі кітайскай рэвалюцыі. Плылі флагі па бамбукавых дрэвах, ішы навалы на традыцыйных хадках, коў па вуліцы скардэльных дракон... А над усёй гэтай вясцвай стракатацю, радуючы і хвалючы да сьнегу, гучалі па-кітайску «Смело, товарищи, в ногу!» «Мы — кузнецы, и дуб наш молод...»

Людзі спявалі, усміхаліся, пратывалі нам чырвоныя флагі з паліца зоркамі. І размахваў чырвонымі стужкамі. І дарылі чырвоныя банты.

У Кітаі чырвоны колер — колер шчасця. Але гэта і колер крыўды... Я баўу баравы тэд на Усцы. І маладых, зусім маладых нашых хлопцаў, скопных адрэджанымі кулям. І павяліх маці, якія плачуць над свежымі маргіламі.

Што ж адбылося? Няўжо яны хлусілі — людзі, з якімі мне даводзілася сустракацца ў Порт-Артура, Дальнін. Цяньчэнь? Я гартаю старыя бланкеты. І раптам спынаюцца Ді Ванчын! Стары рабочы Дальнінскай верфі.

«Я быў цёмны чалавек, як лягушка, аб якой кажучы, што сядзіць у калодзежы, яна бачыць толькі кавалачка неба. Я б памер, калі б не Чырвоная Армія».

Савецкія людзі прыйшлі да нас на дапамогу. І новы вярпер падзьму ў доку. Мне, радуючы і хвалючы, мяне былога кулі, янога зронілі на лічыні за завядаў у Чынае, ішы дэмаў ішы шчы! Я ведаў, як трэба вяршы стаць, але ў ніколі не кіраваў плаваць. Да і потым дзвэры сотні іерогліфаў, вядомых мне, — не вельмі моцна апра для кіраўніку Савецкай спецыяльнай дапамагі! наладзіць вытворчасць. Яны вавучы нас прапавасць па-новаму. Павучылі нас адчуваць сябе гаспадарамі заводу, гаспадарамі жыцця...»

Ішчы лісток. Яшчэ адно імя, вельмі вядомае ў п'яцідзесяты гадах у Кітаі. Ван Пун-чун. Член прэзідыума Усекітайскага сходу народнага прадстаўніцтва, павані разадзіжнага маістама. Струталішчыца з Аньшаня, што знаходзіўся ў Чынае, ішы дэмаў аб гуманнасці. Ён раскаваў мяне, як у Харкаве закінваўся работай савецкага сабрата па прафесіі.

«Я доўга не адыходаў ад станка. Усе глядзеў і глядзеў. І раптам стругалішчыца спыніў станок, вынхў з шафні тры разцы і даў іх мне. «Вашы песнеці — нашы поспехі!» — сказаў ён. Гэта мне пераклалі потым. Але я зразумеў і так. Калі сэрца гаворыць з сэрцам — навошта пераказваць?»

Успамінаюцца сустрэчы з праслаўленым кітайскім асам Ван Хаея, які ў дванадцаты посем гады быў уно панейшым канцэртнай вясняннай лясіцы.

Вось так — маўліва, з суровымі тварамі — сталі ў ваіны людзі на стэндах са зводкамі Савецкага Інфармабюро. Дзень праходзіць за днём, а ў Мінску, на Ленінскім праспекце, па фанатэатры газет «Известия» не меншае натоўп на стэндах — здымкі, якія апавадуць пра трагічныя падзеі на востраве Даманскім. Фота Э. КРУКА.

КРОЎ НА УСЦЫ

Аляксандр ДРАКАХРУСТ

Вару ён. — Яны навучылі мяне, як ваяваць. І гарнасу, што аднойчы маім настаўнікам быў сам Нажабуд. Я стараюся быць вартым яго подзьвігаў і яго шлодрай дружбы. Савецкія лётчыкі зрабілі з мяне, паўспамыненнага кітайскага хлопца, баіца-зіншчалыка. Я ў іх у неапатаным даўту...» — выстралы па Дальнінскім.

Я гляджу на кітайскіх салдат, ішы размахваючы аўтаматамі, на скручаныя нянавісцю твары, на руні, якія па камандзе выкідаюць салавуцыя прытатні, на вочы, якія ў малітоўным экстазе звернуты да шматлікіх малюнкаў «вяснянка рулявога», «правадыра, друга і настаўніка». — гляджу і накуляю думачы: калі ж гэта пачалося? З чаго?

Прыгадаюцца вечар у Дальнінскім інстытуце ваенных перакладчыкаў. Мілья дзяўчына Хуан Шу-хуа, яная прасіла называць яе Шурай, рабіла на рускай мове даклад аб ушчале ваяўца Кастрыцкага ішы па-кітайску рэвалюцыі. Яная падкрэслена правільна вымаўляла па-руску дарэгі ўсім нам спэвак, а, вавочышыся, трыма ішы на папалінаса вяснянку, груба намаляванаму партрэтэ Мао.

Прыгадаюцца «вучэбы» фільм «Вяселе па-новаму». Аб'ектыўна кінаапарата некалькі мінут фіксіраваў маладых жаніхоў, якія сцілілі галовы перад гіпсамым бюстам «вяснянка», што стаіў на жоўтым п'едэстале ў старым Кітаі жоўты колер быў колерам імператарскай улады.

Прыгадаюцца камітэт партыі раёна Порт-Артур Дальнінскі. Ваіны даўно савецкія ваяўца, хто закінваў ішы па-раёнашаму сустракаў сівравана на дзверы ствол кулямёта. Да работнікаў наміта трэба было прабрацца сэрць натоўп салдат з аўтаматамі на грудзях.

А на сцяне — расплывісты твар з высока агонем Ільба. І на вавале. І ў музеі кітайскай старажытнасці. І ў вітрыне драбнячкі краіны. І ў будыцкім храме, пабудаваным трысячу гадоў назад. І нават у трамвайскай прыбыральняй... У шпіцыных рамках, у апружэнні рознакаляровых сіягоў з цяжкімі зашпаленымі куцасамі.

Прыгадаюцца гэты немы крык, які зрываецца ад натуры: «Вані! Дзесяць тысяч гадоў жыцця Мао!»

звычайным. Хоць што ўзнікала непазбежна думка «аб кітайскіх асаблівасцях».

Але ракаява пухліна культуры Мао ўжо разрасталася, ужо разадзіла мільёны душы ішы рых сумленнаў, безбаронных, ішы памяткаў, як на стальне ў Дальнінскім прад'і «Вануіні» былі без суда і следства расстрэляны людзі, скоплены ў час чаровай аблавы (ішы кампанія баратын «вусіраць трох зол»). Ад гэтых выстралаў было ўжо недакляка да аўтаматных чаргаў на Даманскім.

Грудзі сваім прыкрыў нашы салдаты родную зямлю, кроў свай паліты, але не аддалі маістэрам правакатарам. І так будзе заўсёды. І ганейны правад чакан тых, хто ў ішы свайх вялікадзяржаўных амбіцый, ігнаруючы гісторыю, ігнаруючы вялікую рэвалюцыйную барацьбу савецкага народа за вызваленне «далькага, але нашынскага краіна», паспрабуе перасунуць на ішы пагранічныя слупы. Аб гэтым шпёра, рашуча і выразама сказана ў заяве Савецкага ўрада, апублікаванай гэтымі дзямі ў друку.

Некалі ў старажытны Кітаі чалавек, які ласець пацупіць на дзяржаўную службу, замуруваў і пакоў, нуды адыць не праікала дэнае сцяло, — таў ён павінен быў напісаць тавар з пытат Канфуцыя і Ляо Цыя. Сёння Мао Чэ-дун прымуць гаварыць цытатамі са свайх «твораў» сотні мільёнаў кітайцаў.

Гэтае цытаташтва адчувае думачы народ, які даў свету вялікіх мысліцеляў і паэтаў. Яно напавіне сляпой нянавісцю сэрцы маласвядомых людзей. Яно наіравава ствалы аўтаматаў у нашых хлопцаў на далёкай усходняй раіа.

І вядома прастваленне непазбежна. Нігія і «вяснянныя спэны» (гольці іх узводзілі кіраўнікі гэтых вялікай і шчыснай краіны!), нігія і словы вяржэння Мао і яго паслудочы не адгародзіць кітайскі народ ад сьвятла іспіны.

«А пакуль... Пакуль на Усцы нашы салдаты, абпаленыя першымі ў свай жыцці баімі, наспражона ўдзіваюцца ў супрацьлеглы бераг...»

Там усё яшчэ вавучыча грымяць барабаны, чуюцца пранзітлівы ўдары топаў. І галасы, якія скандіруюць вызваванні «самага самага», патаіваюць у брагане затвораў.

А між тым, ёсць жа ў Кітаі старая, мудрая пагаворка: «Не павымай кавак, каб кінуць у сабрэа — можаць сабе адбіць ногі!»

У МАЙСТЭРНЯХ ШЫРОКІЯ ГАРЫЗОНТЫ

У майстэрні Раісы Уладзіміраўны Кудрэвіч рамонт толькі толькі падыходзіць к канцу. Яшчэ цяпер здымаў гэбікам сухую шэрагавую стружку з дзвярэй, яшчэ напаяў з калі-дара густы і цяжкі пах маслянай фарбы і кумы, што заходзіць у майстэрню, прынесці на падэшвах рэшткі вапны з лесвічнай пляцоўкі. Але гаспадыня ўжо наведвала парадок у сваіх скрынках з фарбамі, пэндзлямі, мудрагелістымі мастакоўскімі прыладамі. Яны, здавалася, чакалі, калі іх сцягне тугая пружкасць халстоў. Мастацтва было яна не да мяне, і я цярпела чакаў, калі яна скончыць усе свае неабходныя жаночыя справы, пасля якіх у пемшанкі адразу робіцца не як утульнай і цяплэй.

Постым Раіса Уладзіміраўна дастала дзве таўшчаныя папкі, рагарнула, і мне пашчасціла — без замаснага пашпарта, без віза і лабыраў у Венецыі, у Парыжы, у Празе, Рыме, Бухарэсце і яшчэ ў некількі прыгожых маленькіх гарадках, вясках назваў якіх я нават ніколі і не чуў.

Спацатку я любавалася акаваз-лямі. Цяжка сказаць, чаго ў іх больш — філіграннасці акавазлянай тэхнікі, тонкага густу альбо нейкай асаблівай пазіі, скананай не дзе ў глыбіні малюнка, а яго істотнасці.

І вось адзін ліст — над вузкімі венецыянскімі каналам згорбіў прыгожы мастачок. Ля самага берагу канала — дамы. Дамы самыя звычайныя, не палачы, якімі слаўная Венецыя, а тыя, відэць, у якіх жыў просты люд. Над каналамі, над вадою быццам дрыжыць спякотнае марыва, а над усім, як вялікая блакітная чаша з залатымі жылкамі-промянямі, добрае італьянскае неба.

А чатыры работы, якія я бачыў у куточку майстэрні, сёння можна ўбачыць на Другой рэспубліканскай выставі акавазляў. Яны зусім не падобныя адна на адну ні па тэхніцы, ні нават па манеры выканання. Вось «Вясна» — тут усё прамеаніца, іскрачэ радасцю. Красавіцкі хмель змазвае абрысы дрэў, паветра напоўнена водарам лопнуўшых пушпак вярбы. А вось «Рыбачы прычал» — возера ўздымае цёмную небесную хвалю, вецер зрывае пену, прыгняе да зямлі хмызняк. Прыбарэжны пясчок цяжкі, ледзь сінваці, ён быццам увабраў у сябе трывожныя шэрыя тоне неба. Светлая, летуценная акавазля «Старая Рыга». Тонкі штыр фламандска падкрэлівае лёгкасці і стройнасці архітэктурных ансамбляў. Ён кадае гарадскому пейзажу пэўную нават казачнасць. А ў пейзажы «Прага» наадварот — філіграннасць і карпавалівай дэкладасцю намальаваныя дэталі старажытных архітэктурных упрыгожванняў робяць малюнак больш важным, дапамагаючы адчуць атмосферу старажытнасці, якая ахутае горад.

Шмат у майстэрні мастацкі і работ у тэхніцы манятніці. Тэхніка гэта вельмі складаная, са своеасаблівымі сакрэтамі, яна патрабуе дэкладнага разліку, вялікага ўмельства. Але вынікі бываюць на дзіва нечаканна і цікавыя. У імклівым руху, ярка і савітае прэставаць плошча Іспаніі ў Рыме і Карпачія горы, Палац дожаў у Венецыі і маленькае кафе на Манмартры. Усе гэтыя работы прасякнуты цудоўным, радасным, жыццесцяварядным настроям.

Мастакі вымаўляюць слова «карціна» з асаблівай павагай. Карціна — гэта вялікая праца, роздум, сінтэз жанраў. «Выйшаў за карціну ў жыццё» нікога няма.

Я спытаў у Раісы Уладзіміраўны, як яны працуюць удава...
— Мы спрачаемся, — адказала яна. — Спрачаемся, шукаем, пакуль не атрымаецца нешта такое, што задавоціць абодвух.

Раіса Уладзіміраўна складала ў папкі лісты з акавазляў. Цяпер скончыў сваю работу і пайшоў... Ярка сонечныя промні ламаюцца ў ледзях, якія яшчэ вісяць над важным яе майстэрняй. Я гляджу на лісты акавазляў і думаю пра тое, што зрабіў вельмі цікавае падарожжа — падарожжа ў свет спраўданага мастацтва.

К. ТАРАСАЎ.

Чым адзінаццаць манатылі ад аўталітаграфіі, літаграфію ад калаграфіі, як працаваць з літаграфічным каменем, металам, дыналемам, якія асноўныя законы кампазіцыі, жанры графікі — пра ўсё гэта расказваў мастакам-аматарам са студыі выяўленчага мастацтва пры Рэспубліканскім доме графікі А. Кашкірэвіч (на здымку — у цэнтры).

Доўга не разыходзіліся з гэтымі майстэрнямі мастакоў-аматары графікі. Яны аказаліся цікавымі і ўдзяльнымі ачыямі.
Фота Ул. КРУКА.

ЧЫТАЧЫ ПРА ГАЗЕТУ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

У Шклове адбыўся трохдзёны семінар работнікаў культуры раёна. Адным з пытанняў яго парадку дня была размова аб газеце «Літаратура і мастацтва».

З інфармацыяй аб ролі газеты ў жыцці культуры і мастацтва выступіла загадчыца раённай бібліятэкі Ганна Залеская.

Свае думкі аб найбольш значных і цікавых матэрыялах «Літаратуры і мастацтва», аб яе ўдзеле ў развіццві культуры работнікаў бібліятэкі: Талкавоўскай сельскай — Н. Цыганкова, Уланавіцкай — Г. Лявіцка, Ардаўскай — Н. Конапаева, Слабодскай — В. Сафонава, загадчыкі Арышкаўскага і Крывельскага сельскіх клубў Н. Сцяпанова і Ф. Марозаў і супрацоўніца раённай бібліятэкі А. Давідовіч.

Аб планах газеты на бліжэйшы час расказаў намеснік галоўнага рэдактара «Літаратуры і мастацтва» Алесь Бажко.

ДЛЯ ХАРАКСТА ВАШЫХ КВАТЭР

Тры дні ў Мінску праходзіў Усеагульны семінар работнікаў шпалерных фабрык краіны. Абмяркоўваліся пытанні палепшэння якасці і папярэжэння асартыменту гэтай вельмі патрэбнай насельніцтву прадукцыі. На спецыяльна арганізаванай выставі было прэзентавана звыш 800 узораў шпалер, распрацаваных творчымі майстэрнямі і мастакамі Масквы, Ленінграду, Мінска, Рыгі, Тбілісі, Адэсы і іншых гарадоў.

Высокае ацэнку атрымалі шпалеры Ленінградскай, Мінскай і Адэскай фабрык. Іх прадукцыя прызнана найлепшай.

З матэрыялаў гэтага пакезу лепшай прадукцыі, у мікраарэані нашай сталіцы «Чыжоўка» і «Усход-2» былі ацэнены рознымі ўзорамі шпалераў 25 новых кватэр з рознымі ўмовамі асвятлення і планіроўкай.

У рабоце семінара прынялі ўдзел мастакі, архітэктары, спецыялісты павялічана лепшых узораў народнага спадчыннага Міністэрства гандлю СССР і Цэнтральнага навукова-даследчага інстытута папяровай прамысловасці.

Удзельнікі семінара прынялі рэкамендацыі па мастацкаму палепшэнню і павялічэнню асартыменту шпалераў для бытавых патрэб насельніцтва.

С. ВАНІН.

РУСКІ ЛЕС

Так называецца фотавыстаўка, якая адзначаецца ў Фэе Дубровенскага раённага Дома культуры. Аўтар здымкаў — выкладчык фізкультуры і сярэдняй школы № 1 М. Чыжоўка.

Дзесяці экспанатаў расказваюць аб прыгожым і шырокім Дубровенскім лесе і Сяленішчынскім. Выстаўка карыстаецца вялікім поспехам у сяброў лесу і прыроды.

І. КОГАН.

БЕЛАРУСЬ-ІТАЛІЯ

19 красавіка ў італьянскай горадзе Валоніа адбылася шостае Міжнароднае кірмаш дэлікатнага ілюстрацыі ў гэтым традыцыйным перыяды прымае ўдзел 30 краін свету, у тым ліку і Савецкі Саюз.

Наша кірмаш прадстаўлена на кірмашы амаль усімі саюзнымі рэспублікамі. Ад Беларусі ў савецкую калонію ўключаны дзіцячыя кнігі «На берагах Навы» І. Гурэнка (зборнік аповядаў пра Леніна), «Падарожжа па краіне беларусаў» В. Вольскага, «Ізвестыя прыказкі» І. Вурвала, «Вудзільнікі» С. Шушчэвіча, беларускія народныя казкі «Дзіцячая праўда», «Пакаці-гаршчок», «3 рога ўстаго мляго», «Вадкаў дара», «Штукаў Клімака», «Два маршале» і іншыя.

Пасля таго сама дзіцячыя творы З. Вадулі, У. Дубоўкі, В. Хомчанкі, А. Дзержынскага, двухтомная анталогія «Арляныты».

У раздзеле ілюстрацыі будучы прадстаўлены малюні А. Лоса да кнігі беларускіх народных казак «3 рога ўстаго мляго».

Аўтаран, 1 красавіка 1969 года

У НАС, акіраў, часта пытаюцца, ці ёсць у вялікім спісе самых разнастайных родаў, сыграных за многія гады, любімыя. Колькі з нас адказвае па-роўнаму: «Тая, якую я іграю сёння». Або: «Яе, любімую, я шчыра не сыраў». Для мяне асабіста дык усё — любімыя, калі казаць шчыра. Гэта ж — як дзецц для маткі, усім аддадзены і кроў, і хваляванні, і трывожны, а часам і пакутлівы роздум. І Усё ж...

Так, ёсць і ў мяне адна роля, аб якой я не магу гаварыць спакойна. Гэта — Лявон Зябілка з «Раскіданага гнязда» Янкі Купалы. Ах, які цудоўны і непаўторны вобраз стварыў Іван Дамінікавіч! Колькі сапраўднага характава ў гэтым надзвычай складаным, такім жыццёвым беларускім характары, — ён здаецца невычарпальным для ачыра.

З чаго пачыналася мая праца над ім?

Я тады хараў. Раптам тэлефонны званок у бальніцу. Дырэктар тэатра Іосіф Доржэ... выклікае, не, запрашае мяне на рэпетыцыю. «Чаму?» — пытаюся. «Акрамя таго нікога не бачым!» — Ведаецца, як гэта прыемна пачуць ар-

акне паказваюцца дзве рукі: адна з п'яшчак гаралы, а другая з пучком зялёнай цыбулі. «Што за чартаўшчына такая? Ці ў сніе гэта, ці наяве?» А нейчы голас жаласна так процісць.

— Дзедна Мініга, пусці ў хату, прагалаліся як ваўкі!

Я разгубіўся. Мільгнула здагада: «Няўжо... Адкуль?.. Не... Не... Не можа гэтага быць!» Адчыняю акно, гляджу, а за ім, шчыльна прыціснутыся да сцяны, стаць, з аднаго боку, Язуб Колас, а з другога — Янка Купала з цыбулі і зялёнага ад смеху. (Яны вярталіся з Украіны, сышлі з цяжка і паспелі ўжо схадзіць на рынак). Я, вядома ж, запрасіў дарогіх гасцей да сябе, разбудзіў гаспадыню, яна згатавала пахачуна і накрыла на стол. У часе спедання зайшла гаворка аб справах тэатра і беларускай драматургіі. Менавіта тады Іван Дамінікавіч сказаў:

— Ты, Шмашонк, калі-небудзь успомніш мае словы. Я памяру, абы «Раскіданае гняздо» зойме шчыра на сцэне сваё бласнае месца і загаворыць на поўны голас. Я ўкладу ў гэтую п'есу лепшае, што было ў майё пазіі і прозе.

І вось цяпер, праз чатырнаццаць год, я

Цімох СЯРГЕЙЧЫК, народны артыст БССР.

АДНА З ЛЮБІМЫХ

Чытачы добра ведаюць мемуарную кніжку народнага артыста БССР Цімоха Мікалаевіча Сяргейчыка «Нататкі ачыра». Цімох ён працуе над другой часткай успамінаў пра вялікае жыццё ў мастацтва і свой родны тэатр — Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа. Прапануем увазе чытачоў старонкі з новай кнігі.

тысту? Акрамя мяне — ніколі! Яна было, што гэта ён перабраў, але ўсе роляны прыемныя. Я — да дактараў. Прашуць на прамяні бог, каб адлучылі. Спрачаліся, прарылі, адгаворвалі, аднак той, хто мяне ляміў, сказаў, што аптымаль — таксама добры лекі.

У тэатры рэпетыцыі ішлі поўным ходам. Мне давалася, як кажуць, падключачца да працы. Рэжысёр Аляксандр Сібінеўскі спецыяльна для мяне... прачытаў цудоўную лекцыю пра п'есу, як ён яе разумее. Мяне яго рэжысёрская задума вельмі зацікавіла. Ён зыходзіў з сутнасці купалаўскага тэксту і, разам з тым, улічваў, што з часу напісання драмы (1913 год) прайшлі такія гістарычна значныя гады — рэвалюцыя, сацыялістычная перабудова жыцця, вайна з фашысцкай Германіяй.

Аляксандр Браніслававіч трантаваў п'есу як народную, сацыяльную драму, у якой на поўную моц павінны гукаць матывы пратэсту і барацьбы. На падставе паэтычнай спадчыны Я. Купалы і ўказанняў у п'есе, што «роц дзесяца ў 1905 годзе», ён смела вырашаў вобраз Незнаёмага як развоўна-агітатарна, які заклікае сваіх братоў, беларускіх сялян, на барацьбу з прыгнятальнікамі. Гэта знімае з п'есы пэўную вагу наўмыснай сімволіі, якую аўтар вымушаны быў уключыць, каб набыць звышзабароні п'есы царскай цензурай. А знімаў яна ўласна ў ёй жыццёвую канкрэтнасць і рэалістычнасць.

К таму часу мае партнёры ўжо адчувалі сябе ў п'есе, як дома. Нылі і дзейнічалі ў вобразах, а я хадзіў між іх у чужых мізансценах, нібы тоды, яшчэ не маючы яго сказаць. Ба-дай, нічога няма больш шканднага ў нашай прафесіі, чым лавяроўнасць і паспешлівасць. Ведаеш гэта, але ў такіх умовах хочацца бардыгі дагнаць таварышаў, зраўняцца з імі. Гэтае жаданне заслабала ўсё і перамагала працаваць. Прыездзіць на рэпетыцыю і адразу ўмінаешся схапіць «быка за рогі», а хараць яшчэ і няма каго.

Роля Лявона Зябілка драматычная, у іншых месцах узнімаецца да трагедычнага гучання, а такіх пачуццяў яшчэ ў мяне, адчуваю, бракуе, характар не даецца, тэст чужы і цісне на тэмпэрамент, на галасавыя срэдні. Як кажуць у нас: «барш на басы, рэш кулісы збаві». Некалі дзеян так мучыўся. Біўся, нібы той конь у аглоблях перагруканага воза. То, напачуўшыся, стухінеш у хвост, то ляжыш на аглоблях, то з адчаю брынеш у перадок, а воз ні з месца. Бачу, што далей так неўвага. Не з таго кацца пацаў. Трэба пачынаць з азоў.

І я засеў за стол. Удзень рэпетыцыю, а ночы наперад зноў і зноў вымушаў п'есу. Чым больш наглыбляўся ў тэкст, тым больш ён паддавацца. Мова вільчатая, чыстая і празрыстая, як людская сляза. Словы вялікія, літвыя і буйныя, нібы каласы спелай пшаніцы. Яны звязаны і пляюць. А якая вобразнасць!

І тут у памяці ўсплыў адзін забыты выпадак.

Летам, здаецца, у 1937 годзе, калі не памыляюся, наш тэатр быў на гастролях у Гомелі. Я жыў у Камсамольскай вуліцы, непадалёк ад рынку. Аднойчы раніцай хтосьці пастануў у май акно: адзін раз, другі. Думаю, хлалучні дурочкі (яны часта рабілі так). Адчыняю фортку і страшу:

— Ось вазьму дэшту і аддупішу баламугаў, каб не перашажджалі людзям спаць!

Чую, нехта пацвоўвае:

— Дай, дай ім, нягоднікам!

Углядаюся ў акно — нікога няма. Толькі лёг, як зноў «стук-стук-стук», а ў

Успомніў гэтыя працуючыя словы нашата вялікага пэсіяра. Яны сталі для мяне своеасаблівым кампасам у рабоце: нехта да канца рэзюмь драму «Раскіданае гняздо» без ведання ўсёй паэтычнай творчасці аўтара. І я пачаў вывучаць яе.

Чытаў зборнікі «Спілхам жыцця», «Гусляр», «Калейка» і ўсё, што трапіла пад рукі. Асабліва ўвагу прыдчынулі драматычныя пазмы «Адвечная песня», «Сон на кургане», «На паўсё». Гэта тыя масты, па якіх Купала ішоў у драматургію. Цяпер я добра разумю сэнс яго слоў: «Я ўкладу ў гэтую п'есу лепшае, што было ў майё пазіі і прозе». Мне ўспомнілася радкі:

«А хто гэта ён, не адзін міліён...
Крыкуе несьць, науму, разбудуць іх сон!
— Вядо, гора.
А чаго ж, чаго захвасцілася ім,
Пагарджаным вяс, ім, спільным, глухім?
— Людзьмі звацца».

«Вось жа ён, сапраўды змест п'есы!» — маляўніча бліснула думка. Калічкі проста, свабоднымі словамі, атрымліваецца так даведнае да галасы сялянства пачынае разумець, што ягоны лёс звязаны з лёсам усяго патрабнага народа, што разам з ім патрэбна весці барацьбу супраць прыгнятальнікаў за сваю сацыяльную праўду, чалавечасце і права «людзьмі звацца».

Што, я не ведаў раней гэтага? Ведаў. Але ведаючае мае было яшчэ толькі разузнавае, без хвалючага эмацыянальнага пазнання і вобразнага бачання, а без іх у нашай прафесіі нічога не створыш. Гэты цудоўны купалаўскі верш, а праўдывыя кажуць, суровая песня аб людской блядзе і нядолі, разбудзіла мае пачуцці, маю эмацыянальную памяць аб мінулым жыцці. Вяршаньня радкі намалывалі мне абавулены вобраз усяго беларускага народа ў пошуках адвечнай праўды. Перад вачамі паўстала хвалючае відэа — агромністы пачуць абавольных людзей, сярод якіх бачыў і я і сябе, усю нашу сям'ю: бацьку, маці, братоў, сястры і блізкіх родзічаў. Мімавольні знікла пытанне: «Што б сталася з нашым народам, з усімі нам, калі б не адбылася Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя?» Страшна нават падумаць...

Я, здаецца, знайшоў тое, што трэба сказаць людзям у ролі Лявона Зябілка.

Тым чынам, вызначыў паэтычнай спадчыны Я. Купалы дапамагчы мне да канца асінаваць ягоную п'есу і арганічна ўвайсці ў круг не падзеі. Я нібы перасяліўся ў яе атмасферу. Праўда, пакуль нічога не як Лявон Зябілка, а як ачыра-чалавек.

Мне адкрылася тайна слоўнага матэрыялу «Раскіданага гнязда». Стала зразумелым, што гэты твор нехта іграць, як бытавую драму разбудзіў адной сям'яй. Такое выразнае адрабляе б'ю, звышча б'ю яго маштабнасць, сацыяльную значнасць. Адначасова нехта адрабляе і ад канкрэтнага сялянскага быту.

Парадаксальны вывад. Як жа тады іграць яго? — запытаюцца ў мяне.

Слоўны матэрыял сам адказвае на такое запытанне: неабходны абавульненні, трэба апавязываць драму, выявляць канкрэтыя ўмовы сялянскага быцця, а не быць, давесці эмацыянальна напал дзёшчых асоб і напружанасць самага дзеяння ў ёй да трагедычнага гуаніяня. Не адрабляць п'есу ад яамлі, але і не пазбаўляць яе прыўзнятасці.

Ачыр ў сваёй творчасці, што самалет на ўзлёце — калы коціцца на зямлі, а крылы плячуть у паветры, ітраўца ў вышыню. Намыны крылы а'яўляюцца чалавечай думка і фантазія. Калі палёт не абмежаваны, Можа і патрэбна на гэтых крылах лупаць у падмар'і, але нехта гравць сувязь з зямлёю — яна наш пункт апары.

Я ўжо быў знавалены п'есай і роллю. Яны не давалі спакою, бударылі і хвалілі. Штосьці жыло ва мне і трывожыла. Пачалі

ўзнікаць асабістыя асацыяцыі, малюні з дзёшчэства.

Вечар, Гоніць кароў з поля. Ідуць масцы з панскага луту. Бурыя ад поту напуды, стоптанія лапці, закарэлыя ад балотнай іржы ачымы. Худыя плечы, уварыелыя твары, утаропленія ў адну кропку тужыліва вочы.

Вочы... чалавечыя вочы... Лястэрка людскога жыцця! Многа іх глядзела на мяне з туману мінулага, і ўсе тужыліва, і ніводных вясёлых.

А памяць усё разгортвала і разгортвала кінапамяць былога жыцця.

Сялянская хата. На драўляным ложку толькі што спанала жанчына. Вясковы твар спакойны і вельмі. Прыпаўшы да яе, тросе малых валтузцяў дробжочку і нябоць:

— Ма-а-амка, а ма-а-амка... дай есці...

А побач стаць іх бацька. Апаветлены гора, глядзіць на жонку затуманеным ад сляз вачамі, хліпае носам і ціха — так, як з жытвом, гаворыць:

— Што ж ты нарабіла, Марылька?.. Га?.. Чым жа мы табе не ўгадзілі?..

Скажа, утрэ твар шарпавай далонню, ухліпне і зноў паўтарае адно і тое ж...

Многа такіх успамінаў. Яны дапамаглі мне ўвабраць у сябе ўсё сялянскае гора. Амаць ніводнага-куска не было ў ролі, ніводнага месца ў ёй, на якія б не клаліся мае жыццёвыя назіранні.

Пасля гэтага лёгчай стала жыць на сцэне. Самі пачалі нараджацца думкі і пачуцці. Заставалася толькі фіксіраваць іх, а пачуцці стрымліваць, ад чаго яны з кожным днём узнімаюцца. Непрыкметна звыклая рамкі бытавой ролі раскінулася ўшыры і ўглыб. Замай спіной стаў ужо не адзін чалавек, а цэлая грамада, і сам я ад узаемадзейнасці гэтага зрабіўся іншым: манументальным, буйным, скупым і выразным у рухах і жэстах.

Пачадо перахадзіць аўтарскае ўказанне на культурацы Лявона. Давалася вырасціць словы тэксту: «Толькі пагу-прывісаў». Мне не хацелася надзіць героя фізічным заганама. У май уяўленні гэта быў прыгожы чалавек, цэласная натура, раунымы, сумленны, здатны на ўсе руш, бескампрамісны, з пачуццём уласнай годнасці. Запомніў гаспадар зміль, таленаваты, дужы целам і духам, як і ўсё ягонна сям'я. Толькі целам і духам, як і ўсё ягонна сям'я. Толькі целам і духам, як і ўсё ягонна сям'я. Толькі целам і духам, як і ўсё ягонна сям'я.

А сям'я ў яго вельмі цікавая. Малы сын Даніла — самародка-музыка, дачка Зосна — пазычальная натура, прыгожая, яшчэ не дорна, нібы палаява кветка. Старэйшы сын Сымон — дужы, гарачы, дапытлівы хлопек, які і бацька, бескампрамісны ў пошуках праўды, такі ж, як і ён, упарты і настойлівы. Жонка Марыля — працавітая і хоць «наракіліва», але разумная жанчына, сапраўды таварыш і памочніца мужу ў цяжкім жыцці.

Здаецца, усё стала на месца. Калі я рэпетырую, за купісам збіраюцца рабочыя і вольныя ад баняцкаў ачымы. Сочыць уважліва. Гэта добрая аднака. А сам я незадаволены. Чагосці не халае.

У чым жа справа? Спрабуў спакойна ў думках праеціць усю роллю. Выбуляецца, што жонкі навалат сам па себе жыццёва праўдывы і лагічна паслядоўны, а ў цяльмі мой Лявон не дзейнічае, а толькі скардзіцца на сваю бяду. А ён — не такі характар!

Зноў аналізую роллю на падставе слоўнага матэрыялу. Выбуляю дзёшчыню лінію Лявона. З чаго яна пачынаецца? Лявон прыходзіць у хату. Адкуль? З панскага двара. Да каго і чаго ён хадзіў туды? Да пана. Прасыць яго, каб пакаваў трохі і не вымаў сёння з хаты сям'ю. Чаму? Лявон жа ведаў, што сёння канцацця тармін. З чым ён вярнуўся дадому? Пан адхіліў яго просьбу. А што перад ім было? Ніяк гадоў судзіўся з панам, гаспадарку ўсю змарываў. «Апошнюю кароўку і коніка сёлетра прадаў». Усё пайшло на суды. У якім настроі прыйшоў Лявон? У страшнай распачы. Чаму? Становіцца вельмі і вельмі цяжка: малыя дзеці, хворая жонка... Куды з імі дзецца? Што рабіць?

Знайшоў!

Вось яны, цудоўныя словы, якіх мне не халапа: «Што рабіць?» Лявон шукае выніце з цяжкага становішча. Ён абураны панскай жорсткасцю і несправядлівасцю суда. Прагэтуе, не аддаецца за тымі рапнёмі. Гэта адразу знімае ўсё слязаннасць з вобраза і надае яму мужнасць. Я, здаецца, знайшоў звышзадачу і скарэное дзеянне. Пасля настойлівых пошукаў уся роля загучала пачо-ваем.

У чэ рэпетыцыі рэжысёр радзюца: «Роля — на мазі», — і дадае: «Толькі глядзі не замудры».

А ў мяне зноў пытанне. Чаму ж усё-такі Лявон канчае жыццё ганебным саматубствам? Сымону пасля смерці бацькі і разбурэння гаспадары было куды цяжэй жыць, а ён жыў і змагаўся. (Праўда, яму ў гэтым дапамагалі малодзёцы і агітаны Незнаёмага). Што ж тады прымеўся Лявон на вясцёца? Жаданне сваёю смерцю прыпыніць высяленне сямі, уратаваць жонку і малых дзяткі? Был, вядома, і такі матывы, але яны, на мой погляд, не галоўныя.

Мне хочацца дайсці да таямнічых вытокаў думак і пачуццяў Лявона. Я ведаў, што жыццёвы факт для мастацтва лічы не ўся праўда, а маленькая частка яе, што ялівай праўдай для яго з'яўляюцца прычыны, якія нараджаюць факты. Вось гэтыя прычыны мае і хочацца выявіць, давесці да гледача. Зноў пошуку, зноў роздум, зноў, у каторы раз, чытаю тэкст ролі. Чамусьці зараз асабліва ўвагу прыдчынулі Лявонавы словы: «Я толькі хацеў праўды шукаць. Ха-ха-ха! Здураў і праўды шукаў!» Значыць, ён верыў у бога, верыў у пра, у іхні справядлівы суд. Фанатычна шукаў боскай і царскай праўды. Ніяк год судзіўся, дайшоў да галечы — і на тае, знойшоў праўду — адбіраюць зямлю, соціць з хаты:

[Заканчэнне на 4-й стар.]

НАСТАЎНІК ВУЧЫЦЬ ПРЫГОЖАМУ

Хобі Новаму Фадзевіча Круглінава, выкладчыка Мазырскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 68 — мастацкая інструкцыя па дрэве. Яго рукамі створаны шмат па-сапраўдному майстэрскіх работ. У многіх з іх цікавы лёс. Пан «Буравеснік» зніскаўца на Ульяўскім доме-музеі У. І. Леніна. Партрэт Фелікса Эдмундавіча Дзержынскага падаваны беларускім чэкістам. Пан, прысвечаны 50-годдзю БССР і КПБ, знаходзіцца ў пастаяльнай экспазіцыі Беларускай выстаўні народнай гаспадары.

Н. Круглінаў ахвотна вучыць умельству інкрустацыі аматараў мастацтва.
На

